

ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำในคลองบางกอกน้อย

นาย เต็มศักดิ์ ภาณุวรรณ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการวางผังเมืองมหาบัณฑิต

สาขาวิชาการวางผังเมือง ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-346-411-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

14 พ.ย. 2544

๙๑๑๕๒๒๔๘๔

FACTORS OF CHANGE OF CANAL COMMUNITIES ALONG KHLONG BANGKOK NOI

MR. TERMSAK PHANUWAN

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning in Urban Planning**

Department of Urban and Regional planning

Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

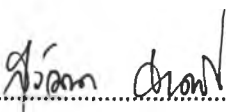
ISBN 974 -346-411-5

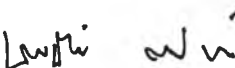
หัวข้อวิทยานิพนธ์ บัณฑิตการเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำในคลองบางกอกน้อย
โดย นาย เต็มศักดิ์ ภาณุวรรณ
ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพพันธ์ ตาปนานนท์

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

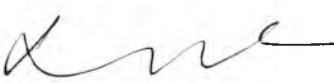

..... คณบดีคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ ลังกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุวัฒนา ชาดานิติ)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพพันธ์ ตาปนานนท์)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ชวัญสรวง อติโพธิ)

..... กรรมการ
(นาย มานิตย์ ศิริวรรณ)

เดิมศักดิ์ ภาณุวรรณ : ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำในคลองบางกอกน้อย

(FACTORS OF CHANGE OF CANEL COMMUNITIES ALONG KHLONG BANGKOK NOI)

อ. ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นพพันธ์ ตาปานนท์ 165 หน้า , ISBN 974-346-411-5

พื้นที่บริเวณริมคลองบางกอกน้อยเป็นชุมชนที่มีประวัติมาแต่อดีต เดิมเป็นพื้นที่ที่อยู่ตามเส้นทางน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาจนกระทั่งมีการขุดคลองลัดจึงทำให้เส้นทางน้ำแปรเปลี่ยนไป รูปแบบชุมชนในบริเวณนี้จะมีลักษณะโดดเด่นของความเป็นชุมชนริมน้ำแบบชาวสวน ฟังพาท้ายน้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติในทุกๆด้าน ตั้งแต่การตั้งถิ่นฐาน การเพาะปลูก การอุปโภคบริโภค การคมนาคมขนส่ง และการประกอบกิจกรรมทางน้ำในการดำเนินชีวิตที่มีการสืบเนื่องต่อกันมา จนมาถึงสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่ความเจริญและการเติบโตของเมืองได้ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรูปแบบ และ บทบาทของชุมชนริมน้ำในพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการของการเป็นเมือง อันจะนำไปสู่การเสื่อมโทรมและสูญหายไปของชุมชนริมน้ำ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงวิวัฒนาการ และ สภาพของการเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำที่เกิดขึ้นทั้งทางด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ และ สังคมชุมชน ที่มีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ และลักษณะที่เป็นแบบชุมชนริมน้ำเพื่อให้ทราบถึงสาเหตุ หรือ แรงผลักดันที่มีต่อสภาพของชุมชนให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในแต่ละช่วงเวลา ระยะทาง และอิทธิพลที่ได้รับจากเมือง รวมถึงผลกระทบต่างๆที่มีต่อพื้นที่ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับสภาพของชุมชน และการพัฒนาที่จะเกิดขึ้น โดยการรักษาสภาพแวดล้อมแบบชาวน้ำที่มีอยู่ในพื้นที่ให้สืบเนื่องต่อไป

จากการศึกษาพบว่า ผลจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจะมีระดับของความแตกต่างที่ไม่เท่ากันซึ่งสามารถแบ่งเป็น 3 เขตด้วยกันคือ พื้นที่ที่อยู่ในเขตเมือง พื้นที่รอยต่อเมือง และ พื้นที่ชานเมือง โดยพื้นที่ที่อยู่ในเขตเมืองและบริเวณรอยต่อเมืองที่ติดกับเขตเมืองจะมีการเปลี่ยนแปลงที่สูง ทั้งในเรื่องของกิจกรรมและประเภทการใช้ที่ดิน อาคารบ้านเรือน อาชีพรายได้ สภาพแวดล้อม สังคมชุมชน วิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันที่เปลี่ยนจากชุมชนน้ำเป็นชุมชนบก ทำให้ความสัมพันธ์ของคนที่มีต่อน้ำเสื่อมถอยลง สังคมวัฒนธรรมที่เป็นแบบชาวน้ำก็ถูกรอบงำด้วยวัฒนธรรมของชุมชนเมืองที่แผ่อิทธิพลเข้ามาในพื้นที่ส่วนหนึ่งกลายเป็นชุมชนเมือง บางส่วนยังคงรักษาสภาพแวดล้อมเดิมไว้ สิ่งเหล่านี้ล้วนแสดงถึงศักยภาพ และ ศักดิ์ศรีของผู้คนในชุมชนที่อาศัยอยู่ในคลองบางกอกน้อยที่มีต่อแม่น้ำลำคลอง

ผลจากการวิเคราะห์ดังกล่าว ทำให้สามารถทราบถึงปัจจัยการคงอยู่ที่มาจากความสัมพันธ์ของผู้คนที่อยู่กับน้ำคือการพักอาศัยริมน้ำ ระบบเครือข่ายลำน้ำ สวนผลไม้และพื้นที่การเกษตร สังคมชุมชนริมน้ำ ต่างทำหน้าที่ในการรักษาให้ยังคงอยู่ต่อไป ส่วนปัจจัยการเปลี่ยนแปลงจะมาจาก 2 ประการหลัก คือ ปัจจัยภายใน ซึ่งได้แก่ การประกอบอาชีพ และการยอมรับวัฒนธรรมสมัยใหม่ และ ปัจจัยภายนอก อันได้แก่ เส้นทางคมนาคม นโยบายและการวางแผนของภาครัฐ และ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น ที่ทำให้สภาพของชุมชนเปลี่ยนแปลงไปตามการพัฒนาความเจริญ กาลเวลา ระยะทาง และ การเข้าถึงที่สะดวกรวดเร็วที่สามารถติดต่อได้ทั้งผู้คนในชุมชนและบุคคลภายนอก อย่างไรก็ตามการคงอยู่ การเปลี่ยนแปลง และการพัฒนาจะหยุดยั้งอยู่กับที่ไม่ได้ เพียงแต่การพัฒนานั้นต้องสอดคล้องกับสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชน โดยการสนับสนุนของทางราชการ การร่วมมือในชุมชน เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพของชุมชนและการรักษาความเป็นชุมชนริมน้ำให้ดำเนินอยู่ต่อไปในอนาคต ทั้งด้านของการปรับปรุงสภาพพื้นที่ การส่งเสริมและชักจูงผู้คนในชุมชน มาตรการและการควบคุม และ นโยบายและการวางแผนในการพัฒนาพื้นที่

ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง

สาขาวิชา การวางแผนผังเมือง

ปีการศึกษา 2543.....

ลายมือชื่อนิสิิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมืออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

407 41194 25 MAJOR : URBAN PLANNING

KEY WORD : COMMUNITIES

MR. TERMSAK PHANUWAN : FACTORS OF CHANGE OF CANEL COMMUNITIES
ALONG KHLONG BANGKOK NOI THESIS ADVISOR : ASST. PROF. DR. NOPANANT
TAPANANONT , 165 PP. ISBN 974-346-411-5

Areas along Khlong Bangkok Noi has long been with historical background. In the past, this area has been located along the Chao Phraya river until the tide was short cut by man-made cannel. Community characteristic was predominantly a cannel-along side planters, which rely on natural water resources, in many cases, such as, settlement, agriculture, consumption, communication and transportation, and water activities in their lifestyles. This has happened continuously, from the past until the present. Development and growth of the city created the impact on changing patterns and the role of community along the cannel, by being processed from the city expansion. This process has deteriorated and eventually the disappearance of along-the-cannel life style.

The objective of this thesis is to study the development and the historical change of the cannel community in terms of physical, economic and social lifestyle. This could reveal the cause and social impact on the change of community's lifestyle, in different periods of time, distances, and the influence from the city expansion. These can be used as a guideline for the development of community lifestyles, by preserving and continuing cannel community and environment

From the study, it was found that the consequence of the changes happened on 3 different levels ; the inner city , the zone of transition , and the urban fringe . Fast changes happen with the first two areas, regarding to housing estate, occupation and income, environment and social life, day by day life changing from cannel to land-community. These changes deteriorate the relation of human and water resources, which ended up with the culture changed from cannel to urban community. Nevertheless, some are unchanged. This reflects potential and attitude of people living along the Khlong Bangkok Noi, which affects the cannel and river.

From the analytical result reveals that the relation of human and water resources, such as lives along the waterway, waterway network, plantation areas and cannel lifestyles are factors which can maintain and continue their cannel community. Furthermore, the changes are due to two factors, internal (occupation and modern culture) and external (communication routes, government's policy and planning and the increase of population). These factors dictate the change of community's lifestyles, in relations with growth and development, period, connections and speed of communication within the community and also with external. However, the constancy, the change and development cannot be stopped. But the change or development should be closely in line with community's social and culture. This could happen with government support in collaboration with community co-operation, to optimize a proper environment for the community, of being constantly a cannel lifestyles at present and in the future. This includes area development, human motivation and support, rules and regulation, and policy and planning for development of the community.

Department Urban and Reginal planning

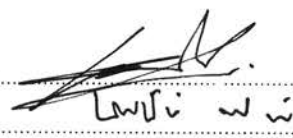
Field of study Urban planning

Academic year 2000

Student's signature

Advisor's signature

Co-advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลือ และความกรุณาอย่างดียิ่งของ ผ.ศ. ดร. นพนนท์ ตาปนันทน์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็น ทั้งมุมมองต่างๆของงานวิจัยนี้มาด้วยดีตลอด

ขอขอบคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ให้ความรู้ ทั้งในด้านของวิชาการ และเรื่องทั่วไปในระหว่าง ที่ทำการศึกษาในภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง ทำให้เกิดความคิดที่แตกฉานและความมีเหตุมีผลที่เพิ่ม มากขึ้น

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ ในภาควิชาทุกคนที่ให้ความช่วยเหลือ และ ให้กำลังใจใน ทุกๆด้าน ทั้งในเรื่องของการเก็บรวบรวมข้อมูล การหาเอกสารอ้างอิงต่างๆ ตลอดจนความร่วมมือในหมู่คณะ

ท้ายนี้ผู้ดำเนินการศึกษาใคร่ขอขอบคุณบุคคลในครอบครัวของข้าพเจ้าทุกท่านที่คอยให้ กำลังใจในการทำงาน และคอยสนับสนุนทุกๆด้าน พร้อมทั้งแบกรับภาระในช่วงระหว่างการศึกษานาระทั้ง สำเร็จการศึกษา

นาย เดิมศักดิ์ ภาณุวรรณ

สิงหาคม 2543

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
สารบัญแผนที่	ฏ
สารบัญภาพ	ฒ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตและวิธีดำเนินการศึกษา	3
1.3.1 วิธีการดำเนินการค้นคว้า	5
1.3.2 รูปแบบของการศึกษา	5
1.3.3 การกำหนดกลุ่มประชากรและตัวแปรของการศึกษา	7
1.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	9
1.3.5 แหล่งที่มาของข้อมูล	9
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	10
1.5 ข้อจำกัดในการศึกษา	10
1.6 คำจำกัดความ	11
บทที่ 2 แนวความคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐานของชุมชนหรือหมู่บ้าน	13
2.2 ลักษณะของชุมชนริมน้ำในแถบที่ราบลุ่มภาคกลาง	14
2.3 แนวความคิดเกี่ยวกับลักษณะชุมชน	15
2.4 แนวความคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของชุมชน	16
2.5 แนวความคิดเกี่ยวกับการเจริญเติบโตของเมือง	17
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
2.7 แนวคิดทางการวางแผนและพัฒนาชุมชน	19

	หน้า
2.8 กรอบความคิดการศึกษา	20
บทที่ 3 วิวัฒนาการและลักษณะทั่วไปบริเวณคลองบางกอกน้อย	21
3.1 ประวัติความเป็นมาของคลองบางกอกน้อย	21
3.2 วิวัฒนาการของชุมชนริมน้ำในคลองบางกอกน้อย	23
3.3 ลักษณะทางกายภาพ	32
3.3.1 ที่ตั้ง ขอบเขตของการปกครองและลักษณะทางภูมิศาสตร์	32
3.3.2 ลักษณะของการใช้ประโยชน์ที่ดินในปัจจุบัน	34
3.3.3 ลักษณะของชุมชนริมน้ำและการปลูกสร้างอาคารริมคลอง	41
3.3.4 ระบบการสัญจรและการขนส่ง	46
3.4 สภาพทางเศรษฐกิจและทางสังคมของพื้นที่	51
3.4.1 ประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากร	51
3.4.2 สภาพทางเศรษฐกิจของพื้นที่ศึกษา	60
3.4.3 สภาพทางสังคมและการบริการ	61
3.4.4 โครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการสาธารณะ	62
3.5 สภาพแวดล้อมทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	65
3.5.1 สภาพทั่วไปทางน้ำ	65
3.5.2 คุณภาพสิ่งแวดล้อม	66
3.6 สภาพการเปลี่ยนแปลงทั่วไปของพื้นที่ศึกษา	67
บทที่ 4 การศึกษาลักษณะการเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำ	77
4.1 แนวทางในการศึกษารายละเอียดของการเปลี่ยนแปลง	77
4.2 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ	78
4.3 ลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของผู้คนในชุมชน	100
4.4 ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงด้านสังคมของชุมชน	105
4.5 การพัฒนาด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	110
4.6 สภาพแวดล้อมทั่วไปทางน้ำ	111
4.7 ความผูกพันของผู้คนในชุมชนกับแม่น้ำลำคลอง	112
4.8 พัฒนาการของชุมชนริมน้ำในคลองบางกอกน้อย	117

	หน้า
บทที่ 5 การวิเคราะห์ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำ	122
5.1 ปัจจัยการคงสภาพอยู่ของชุมชนริมน้ำ	122
5.2 ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำ	130
5.2.1 ปัจจัยภายใน	130
5.2.2 ปัจจัยภายนอก	135
5.3 ทิศทางและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำ	145
5.4 สภาพปัญหาของพื้นที่	151
บทที่ 6 สรุปผลการศึกษาและการเสนอแนะ	154
6.1 สรุปผลการศึกษา	154
6.2 การเสนอแนะ	160
6.3 การนำผลของการศึกษาไปใช้ในการวางแผน	164
6.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป	164
รายการอ้างอิง	165
ภาคผนวก	166
ภาคผนวก ก สภาพแวดล้อมบริเวณริมคลองบางกอกน้อย	167
ภาคผนวก ข ตัวอย่างแบบสำรวจและแบบสอบถาม	173
ภาคผนวก ค ผลการออกแบบสอบถาม	181
ประวัติผู้เขียน	195

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.3.2 - 1 แสดงการใช้ที่ดินในเขตกรุงเทพมหานคร จำแนกประเภทเป็นรายเขต ปี พ.ศ. 2539	41
ตารางที่ 3.4.1 - 1 แสดงการเปลี่ยนแปลงประชากรของกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รายจังหวัด	51
ตารางที่ 3.4.1 - 2 แสดงพื้นที่ จำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากรแยกชายและรายตำบล	52
ตารางที่ 3.4.1 - 3 แสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากรในพื้นที่ศึกษาแบบเส้นตรง	56
ตารางที่ 3.4.1 - 4 แสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษาแบบทวีคูณ	57
ตารางที่ 3.4.2 - 1 แสดงเงินภาษีที่เก็บได้จำแนกตามประเภทภาษีเป็นรายอำเภอ พ.ศ. 2540	60
ตารางที่ 3.5.2 - 1 แสดงคุณภาพน้ำคลองในคลองบางกอกน้อยและพื้นที่ใกล้เคียง ปี พ.ศ. 2540	66
ตารางที่ 4.2 - 1 แสดงพื้นที่อนุญาตปลูกสร้างอาคารรายเขตของกรุงเทพมหานคร พ.ศ.2535และ พ.ศ. 2539...	81
ตารางที่ 4.2 - 2 แสดงพื้นที่ปลูกสร้างอาคารขนาดใหญ่และอาคารสูงรายเขตของกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2535 - 2538	81
ตารางที่ 4.2 - 3 แสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินในพื้นที่ ปี พ.ศ. 2529 และ ปี พ.ศ. 2539	82
ตารางที่ 4.2 - 4 แสดงการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเกษตรในจังหวัดนนทบุรี ปี พ.ศ. 2527 - 2536	83
ตารางที่ 4.2 - 5 แสดงการเดินทางของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณริมแม่น้ำในคลองบางกอกน้อย	91
ตารางที่ 4.2 - 6 แสดงสภาพความเป็นเจ้าของและขนาดของที่ดินบริเวณริมคลองบางกอกน้อย	93
ตารางที่ 4.2 - 7 แสดงขนาดและกรรมสิทธิ์ที่ดิน	94
ตารางที่ 4.2 - 8 แสดงภูมิสำเนาและระยะเวลาที่เข้ามาพักอาศัยบริเวณริมคลองบางกอกน้อย	94
ตารางที่ 4.3 - 1 แสดงอาชีพของผู้ที่อยู่อาศัยบริเวณริมคลองบางกอกน้อย	100
ตารางที่ 4.3 - 2 แสดงระดับรายได้ของคนทำงานบริเวณริมคลองบางกอกน้อย	101
ตารางที่ 4.3 - 3 แสดงการเกิดน้ำท่วม น้ำขังและสภาพน้ำเน่าเสียที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตและความเป็นอยู่	103
ตารางที่ 4.4 - 1 แสดงการติดต่อและการปะทะสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน	106
ตารางที่ 4.4 - 2 แสดงรูปแบบของการเดินทางและการติดต่อสื่อสารของผู้คนในชุมชน	106
ตารางที่ 4.4 - 3 แสดงศูนย์กลางในการทำกิจกรรมของผู้คนในชุมชน	108
ตารางที่ 4.4 - 4 แสดงรูปแบบความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชน	109
ตารางที่ 4.4 - 5 แสดงระดับความผูกพันของผู้คนกับสภาพที่อยู่อาศัยบริเวณริมแม่น้ำ	109
ตารางที่ 4.7 - 1 แสดงแหล่งน้ำที่ใช้ในการบริโภคของชุมชนริมแม่น้ำในคลองบางกอกน้อย	113
ตารางที่ 4.7 - 2 แสดงแหล่งน้ำที่ใช้ในการอุปโภคของชุมชนริมแม่น้ำในคลองบางกอกน้อย	113
ตารางที่ 4.7 - 3 แสดงความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยน้ำของชุมชนริมแม่น้ำในคลองบางกอกน้อย	114
ตารางที่ 4.7 - 4 แสดงความสัมพันธ์และการพึ่งพาอาศัยน้ำของชุมชนริมแม่น้ำในแต่ละพื้นที่	115
ตารางที่ 4.7 - 5 แสดงความคิดเห็นถึงสาเหตุที่ไม่ใช้น้ำในการบริโภค	116
ตารางที่ 4.7 - 6 แสดงความคิดเห็นถึงสาเหตุที่ไม่ใช้น้ำในการอุปโภค	116

	หน้า
ตารางที่ 4.7 - 7 แสดงความคิดเห็นถึงสภาพสองซอยและสองซอยย่อย	117
ตารางที่ 4.8 - 1 แสดงการวิเคราะห์ขั้นตอนของการปรับเปลี่ยนและพัฒนาการของชุมชนริมน้ำ	118
ตารางที่ 5.2 - 1 แสดงการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของปัจจัยกับอิทธิพลเมืองที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง ของชุมชนริมน้ำ	144
ตารางที่ 5.2 - 1 (ต่อ) แสดงการวิเคราะห์ความเชื่อมโยงของปัจจัยกับอิทธิพลเมืองที่มีผลต่อการ เปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำ	145

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
แผนภูมิที่ 1.3 - 1 แสดงวิธีการดำเนินการวิจัย	6
แผนภูมิที่ 3.4.1 - 1 แสดงจำนวนประชากรและการเปลี่ยนแปลงประชากรรายแขวงและรายตำบล ปี พ.ศ. 2530 - 2540	53
แผนภูมิที่ 3.4.1 - 2 แสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษาแบบเส้นตรง	58
แผนภูมิที่ 3.4.1 - 3 แสดงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษาแบบทวิคูณ	58
แผนภูมิที่ 3.6 - 1 แสดงความหนาแน่นประชากรรายแขวงและรายตำบลปี พ.ศ. 2540 เรียงตามลำดับ จากน้อยไปหามาก	69
แผนภูมิที่ 4.2 - 1 แสดงรูปแบบการเปลี่ยนแปลงการตั้งถิ่นฐานของชุมชนริมน้ำ	81
แผนภูมิที่ 4.8 - 1 แสดงลักษณะชุมชนริมน้ำในคลองบางกอกน้อย	121
แผนภูมิที่ 6.1 - 1 แสดงลักษณะของการเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำ	156
แผนภูมิที่ 6.1 - 2 แสดงปัจจัยการคงอยู่ของชุมชนริมน้ำในคลองบางกอกน้อย	157
แผนภูมิที่ 6.1 - 3 แสดงปัจจัยการเปลี่ยนแปลงของชุมชนริมน้ำในคลองบางกอกน้อย	158
แผนภูมิที่ 6.2 - 1 แสดงแนวความคิดในการเสนอแนะการปรับตัวของชุมชนที่อาศัยอยู่ริมคลอง	161

สารบัญแนบที่

			หน้า
แผนที่	1.1 - 1	แสดงที่ตั้งของคลองบางกอกน้อย	2
แผนที่	1.1 - 2	แสดงพื้นที่บริเวณริมคลองบางกอกน้อย	12
แผนที่	3.1 - 1	แสดงการขุดคลองลัดเส้นทางน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยา	22
แผนที่	3.2 - 1	แสดงเส้นทางน้ำบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา	24
แผนที่	3.2 - 2	แสดงลำดับวิวัฒนาการ การตั้งถิ่นฐานของชุมชนในคลองบางกอกน้อย	30
แผนที่	3.3.1 - 1	แสดงการแบ่งเขตการปกครองบริเวณพื้นที่ศึกษา	33
แผนที่	3.3.2 - 1	แสดงประเภทของการใช้ที่ดินบริเวณริมคลองบางกอกน้อยในปัจจุบัน	36
แผนที่	3.3.4 - 1	แสดงโครงข่ายการคมนาคมขนส่งทางบกและทางน้ำในพื้นที่ศึกษา	48
แผนที่	3.3.4 - 2	แสดงรูปแบบของการเดินทางทางน้ำ	50
แผนที่	3.4.1 - 1	แสดงความหนาแน่นของจำนวนประชากรในพื้นที่ศึกษา	54
แผนที่	3.6 - 1	แสดงตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่สำคัญในพื้นที่ศึกษา	68
แผนที่	3.6 - 2	แสดงความหนาแน่นของอาคารบ้านเรือนในเขตเมือง	71
แผนที่	3.6 - 3	แสดงความหนาแน่นของอาคารบ้านเรือนในเขตรอยต่อของกรุงเทพมหานคร	72
แผนที่	3.6 - 4	แสดงความหนาแน่นของอาคารบ้านเรือนในเขตชานเมือง	73
แผนที่	3.6 - 5	แสดงรัศมีหรือระยะห่างในแต่ละช่วงคลองในพื้นที่ศึกษา	75
แผนที่	4.2 - 1	แสดงการตั้งถิ่นฐานและการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณคลองบางกอกน้อยปี พ.ศ. 2431-2474	79
แผนที่	4.2 - 2	แสดงการตั้งถิ่นฐานและการใช้ประโยชน์ที่ดินบริเวณคลองบางกอกน้อย ช่วงปี พ.ศ. 2495	79
แผนที่	4.2 - 3	แสดงรูปแบบของการตั้งถิ่นฐานและทิศทางการขยายตัวของพื้นที่	79
แผนที่	4.2 - 3(A)	แสดงการตั้งถิ่นฐานและการกระจุกตัวของอาคารบ้านเรือน	80
แผนที่	4.2 - 4	แสดงลักษณะของการใช้ที่ดินบริเวณคลองบางกอกน้อย ช่วงเดือน ธ.ค. พ.ศ. 2541 - 2542	85
แผนที่	4.2 - 5	แสดงรายละเอียดลักษณะของการใช้ประโยชน์อาคารบริเวณ ZONE - A	88
แผนที่	4.2 - 6	แสดงรายละเอียดลักษณะของการใช้ประโยชน์อาคารบริเวณ ZONE - B	89
แผนที่	4.2 - 7	แสดงรายละเอียดลักษณะของการใช้ประโยชน์อาคารบริเวณ ZONE - C	90
แผนที่	4.8 - 1	แสดงลักษณะของชุมชนบริเวณริมคลองบางกอกน้อย	120
แผนที่	5.1 - 1	แสดงพื้นที่ที่ติดต่อกับแนวลำน้ำและเส้นทางคมนาคมทางบก	124
แผนที่	5.2.2 - 1	แสดงการขยายตัวของพื้นที่และการเปลี่ยนแปลงราคาที่ดิน	137

	หน้า
แผนที่ 5.2.2 - 2 แสดงบริเวณย่านการค้าและสถานที่ราชการที่เป็นแหล่งงานสำคัญในพื้นที่	138
แผนที่ 5.3 - 1 แสดงแนวการตัดเส้นทางคมนาคมทางบกบริเวณพื้นที่ศึกษา	148

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 3.2 - 1	แสดงวิวัฒนาการของชุมชนริมน้ำในคลองบางกอกน้อย 31
ภาพที่ 3.3.2 - 1	แสดงสภาพพื้นที่บริเวณริมคลองบางกอกน้อย 37
ภาพที่ 3.3.2 - 1(ต่อ)	แสดงสภาพพื้นที่บริเวณริมคลองบางกอกน้อย 38
ภาพที่ 3.3.2 - 2	แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณคลองบางกอกน้อยในเขตกรุงเทพมหานคร ธ.ค. 2541 . 39
ภาพที่ 3.3.2 - 3	แสดงภาพถ่ายทางอากาศบริเวณคลองบางกอกน้อยในเขตนนทบุรี ธ.ค. 2541 40
ภาพที่ 3.3.3 - 1	แสดงลักษณะทางกายภาพของชุมชนริมน้ำในคลองบางกอกน้อย 43
ภาพที่ 3.3.3 - 2	แสดงแนวตัดบริเวณที่พักอาศัยริมน้ำในคลองบางกอกน้อย 44
ภาพที่ 3.3.3 - 3	แสดงสภาพอาคารบ้านเรือนริมคลองบางกอกน้อย 45
ภาพที่ 4.1 - 1	แสดงการแบ่งแนวเขตของพื้นที่ริมคลองบางกอกน้อย 79
ภาพที่ 4.2 - 1	แสดงทิศทางและแนวโน้มการขยายตัวของกรุงเทพมหานคร 83
ภาพที่ 4.2 - 2	แสดงการเปลี่ยนแปลงระบบการสัญจรจากน้ำมาสู่เส้นทางบก 92
ภาพที่ 4.2 - 3	แสดงการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของชุมชนริมน้ำบริเวณ ZONE - A 95
ภาพที่ 4.2 - 4	แสดงการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของชุมชนริมน้ำบริเวณ ZONE - B 96
ภาพที่ 4.2 - 5	แสดงการเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพของชุมชนริมน้ำบริเวณ ZONE - C 97
ภาพที่ 4.2 - 6	แสดงแนวตัดลักษณะอาคารบ้านเรือนจากแนวคลองถึงแนวถนนสายหลัก 98